

A MISKOLC-AVASI PALEOLITIKUMI KOVAKŐBÁNYÁSZAT FÖLDTANI-ÁSVÁNYTANI HÁTTERE

Hartai Éva

ME., Ásványtani-Földtani Intézet, 3515 Miskolc-Egyetemváros

E-mail: foldshe@gold.uni-miskolc.hu

Szakáll Sándor

ME., Ásványtani-Földtani Intézet, 3515 Miskolc-Egyetemváros

E-mail: askszs@gold.uni-miskolc.hu

Abstract: The Avas Hill in Miskolc is built up mostly by Badenian-Sarmatian volcanosediments and Pannonian sedimentary rocks. In the volcanosediment sequence there are cherty and travertine beds of lacustrine facies. Mineralogically the chert (limnic silica) is composed of isometric micro-quartz, moganite, chalcedony and opal-CT. The rate of these minerals determined the quality of raw material. The best raw material for tool making contains micro-quartz and less moganite.

A miskolci Avas domb aljzatát ladini mészkő alkotja, ami a területen csak fűrásból ismert. A triász felszínre ottnangi sekélytengeri képződmények települnek. Az Avas fő tömegét bádeni-szarmata andezit és riolit piroklasztikumok adják, melyek törmelékes üledékekkel keveredve is előfordulnak. A felhalmozódás főleg szárazföldi-folyóvízi-tavi környezetben történt. Az Avason pannon képződmények csak fűrásban fordulnak elő (tavi eredetű aleurit, agyag). A negyedkori üledékek főleg az andezites piroklasztikumok mállástermékei (Juhász et al. 1979).

A szarmata piroklasztikus és homokos-agyagos rétegek felső szintjeiben édesvízi mészkő- és kovarétegek fordulnak elő. A kovarétegeket korábban limnokvarcit néven írták le (Seemayer 1929, Juhász et al. 1979). Két kovaszintet különítenek el, a tűzkőbányászat főleg a felső rétegből történt (Ringer 2003). A szőlőművelés és a talajforgatás miatt ez a réteg már csak törmelékben található. Az alsó kovaszint főleg opálból épül fel (opál-CT), kevesebb kalcedonnal, kevés mikrokrisztályos kvarcot és kalcitot is tartalmaz. A felső kovaszint mintái uralkodóan igen finomszemcsés, mikrokrisztályos kvarcból állnak. A kvarc mellett moganit és kalcit, nyomokban opál-CT is kimutatható.

A kovarétegekben a következő mikrokrisztályos szilikátfázisok mutathatók ki (Flörke et al. 1991 nevezéktanának megfelelően): mikro-kvarc, moganit, kalcedon és opál-CT. E négy ásvány aránya dönti el, hogy az adott kovakőzet szerszámkészítés céljára megfelelő-e. A megmunkált eszközök anyagában a mikro-kvarc dominál, kevesebb moganittal. Az opál-CT arányának növekedése nagymértékben rontja a nyersanyag minőségét.

IRODALOM

- Flörke, O.W., Graetsch, H., Martin, B., Röller, K., Wirth, R., 1991: Nomenclature of micro- and non-crystalline silica minerals, based on structure and microstructure. *Neues Jahrbuch Miner. Abh.*, 163, 1, 19–42.
- Juhász J. (szerk.), Fuchs P., Goda L., Hajdúné M. K. Simkó I., Szabó I., Wallacher L., 1979: *Magyarázó Miskolc város építésföldtani atlaszához*. Avas-Észak, Avas-Dél. Központi Földtani Hivatal kiadványa.
- Ringer Á., 2003: Őskőkori kovabányászat és kovakő-feldolgozás az Avason. *Herman Ottó Múzeum Évkönyve*, XLII, 5–15.
- Seemayer V., 1929: A miskolci prehisztórikus lelőhelyek geológiai viszonyai. Jelentés a Borsod-Miskolci Múzeum részére az avasi prehisztórikus ásatások alkalmával végzett geológiai tanulmányokról. Kézirat.